

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1881.

Kolozsvár, vasárnap, július 10

Tizenegyedik évfolyam.

A CSEHEK.

A prágai jelenségek tagadhatatlanul kellemetlen benyomást tesznek azokra, akik szeretnék már a monarchia minden kiegészítő részét nyugodtnak és önmagával megelégedettnek látni.

Fájdalom ez a mi nemzetiségi viszonyaink között a teljes lehetetlenségek közt tartozik. Ott, hol minden nemzetiség egészen az erdélyi oláhokig külön országot és külön autonómiát követel magának, s ha ezek megnyerték volna, utánuk a szászok, esetleg a felvidéki tótok és bánati szerbek kezdenék a rebellit, s követelnének szintén külön területet és ha a dolgoknak legeslegvégén mindez be teljesül, Erdélyben az oláhoknak kizárólagos magyarok és szászok, Csehországban a csehek kezére adott németek, a birodalom más részeiben a többi elszórt nemzetiségek kezdenék a hecset és lenne feneketlen felfordultság, míg nem egy erősebb hatalmasság a muszka vagy német rácsapna és felfalná ez egymással civakodó éretlen népfajokat.

A csehországi kraval szakasztott mása az erdélyi szász és oláh mesterkedéseknek, csak hogy hevesebb és nagyobb kiadásban, s tanulságul szolgálhat Magyarországnak is, hogy az engedékenységgel mennyire képes elkapni az ilyfajta rokon törekvési elemeket. A szebeni oláh gyűlés elnöke például már a csehekre hivatkozott, hogy azok ellenállási politikájukkal milyen sokra vitték. Ez esz nem a végtelenségig. A mihelyt egyik nemzetiség kivívott valamit, felnyitják a másikat a szeme, s con amore végig csinálja mindazt a scandalumot, a melyeken keresztül az első célhoz vergődik és soha a birodalom a megnyugvás pontjára nem érhet.

Ha még egymástól teljesen izoláltan külön területeken lakoznának az egyes nemzetiségek és nem volnának annyira összevegyítve, mint például az erdélyi részekben a magyarok az oláhokkal, Csehországban a csehek a németekkel, akkor még volna kilátás rá, hogy minden historiai tradícióról lemondva, egy foederalisticus államformában megtalálna a birodalom a békét. De a fennálló elemegek állapotok között még erre sincs ki látás. Nem marad tehát fenn egyéb a valószínűség, hogy tudniillik a viszonylagos többségben levő két nagy nép a birodalom egyik felében a német egyetemes erővel, erős kezekkel vezették a polgári jogegyenlőség alapján a kormányzást. Szélső balok tökélet faragnak

A KELET TÁRCZÁJA.

A LÁMPAGYÚJTÓ.

MISS CUMMINS REGÉNVE.

Hetedik fejezet.

Egy új ismeretség.

(Folytatás.)

Csodálkoztam ma reggel itt a hajón látni őt, mert tegnap szót sem szólt utazási szándékáról.

Gertrud gyanította, hogy a szép fiatal hölgy maga lehet oka ez utazásnak, de nem szólt semmit. Vele született finom érzése, s azon körülmény, hogy az illetőket csak felületesen ismeri, ily nemű, megjegyzéseknek nem adtak helyet, s a társalgás csakhamar más irányt vett.

Mr. Phillips-ről nem beszéltek többé, bár Gertrud észre vette, hogy mielőtt a gőzös West-Point-nél kikötött volna, Jeremy és Griseworth orvos, kik a társaságtól külön váltak volt, hozzáléptek, s élénk beszélgetésbe vegyültek, mi mind hármat egyenlő mértékben látszák érdekelni.

West-Point-ban megvált Gertrud új barátaitól, kik azon reményüket fejezték ki, hogy Satoragóban újból találkozni fognak; s mielőtt a kiszállók tömege szétoszlott, s a keskeny rakparton biztos állapontot talált volna Emilia számára, a Gryseworth kisasszonyok már elűntek

a maguk részére a cseh zavargásokból, s újjal mutatnak rá, hogy lám az 1867-diki kiegyezés és, mert a birodalom sem egyik, sem másik felében nincsenek az emberek megelégedve. Teljesen kifelejtik a számításból, hogy a mikor künn a csehekre hivatkoznak, akkor bent nem önmagukra, hanem a szászokra és románokra kellene apellálniok, mert a csehek ellenzékeskedése ezekkel analog. Ha igaz, hogy az erős Magyarországnak saját államisága érdekében a hazai nemzetiségeket kikapásaiukkal meg kell fekeznie, akkor az is tagadhatatlan, hogy szövetségünk által az osztrák németeket is meg kell segítenünk abban, hogy a hasonló törekvéseknek ellent tudjanak állani.

Ha a csehek nyugtalanságából valami következtetést kell vonni, úgy az teljességgel nem lehet egyéb, mint, hogy az osztrákok nem olyan erősek a saját területükön levő nemzetiségekkel szemben, mint a milyenek a mi területünkön magunk vagyunk.

Ezzel aztán teljesen elesett a szélbálnak az az okoskodása, mintha Ausztria uralkodnék felettünk, hazánk osztrákigában szenvedne, melyet honfiai kötelesség minél hamarabb lerázni. A cseh viszály nem azt bizonyítja, hogy hatalmaskodik felettünk Ausztria, hanem azt, hogy a mi szövetségünkre neki szinte nagyobb szüksége van, mint nekünk őre. Azaz beszélve a tények logikájával, mindkettőnek szüksége van a másikra, hogy kölcsönös támogatással, békés egyetértéssel a birodalmat úgy a bel, mint a küllelenségekkel szemben diadalmasan megvéddhesse.

A VÁLASZTÁSOK UTÁN.

Sz. Udvarhely, 1881. július 8.

Tisztelt Szerkesztő ur!

Szíveskedjék becses lapjában helyet adni soraimnak. Az igazság érdekében kell felszólalnom ref. pap Zajzon Ferencnek a „Pesi Napló”-ban megjelent azon nyilatkozatáért, melyben a nélkül, hogy valaki hírlapilag megtámadta volna, védekezni akar a választások alatt tanúsított magatartásáért. Épen úgy teszem, mint az a vén leány, a kinek szüzességét senki se vitatja s ő mégis védekezik.

A ki rád nélkül védi magát, az vádolja önmagát. Így tett Zajzon ur is, de ez esetben méltán érheti őt a vád, még pedig a kétkulcsosság vádja; mert hogy ököm nem akart színt vallani, azt bebizonyította azzal, hogy a szavazástól szándékosan elkésett. Fél Ugron Gábertől, mivel ő is egyik ő picizolás hivatalnok annál a takarékpénztárnál, a melyeknek Ugron uraság az elnöke, a ki kortes czélokra

szemei előtt, s a hajó messze uszott fel-fel a folyón.

Utasaik csak egy éjjel töltöttek West-Point-ban. Az idő folyton rendkívül forró volt, s Jeremy orvos, ki látta, hogy Emilia a nyomasztó hőséget mily nehezen bírja elviselni, még vasárnap előtt, mi már nem messze volt, elakarta érni, a Catskill magaslatát.

Egyetlen holdvilágos est azonban elég volt arra, hogy Gertrudnak fogalmat adjon a hely elragadó szépségéről. Alkalma nem volt, egyes részleteiben megismerkedni vele, de az egész feltárlva előtte oly andalító benyomást tett fogékony lelkére, melynek emléke mélyen bevésődve megmaradt hosszú időkre.

— Kedves Emilia, szílt megfogadtam, a mint ketten egy zöld lugas lomb sátor alá ültek, honnét a legfelsőbb kilátás nyílt a folyóra, s annak partjaira, e táj kegyed lelkületének képmása; itt kellene laknia, hogy a természet e vonzó templomának papnője legyen! S megfogva barátjánő kezét, elragadó szavakkal esetelté mind azt neki, mit szemével beláthatott, s azon érzéseket, melyeket e hely látása szívében keltett. Midőn ily módon Emiliának elmondta gondolatait, úgy érezte, mintha saját szívéhez szólna, s ép oly szívhez szóló volt mindig a felelet barátjánő részéről a gondolatokra.

Igy telt el az est, s a kora regg már ismét a vizen felfelé hajózva találta

használta fel a részvényesek bizalmát. Alattomban korteskedett a csizmadia köz Ugron mellett s a kaszinóban és az alispán előtt is szabadelvűnek vallotta magát.

Ezt tessék megezőfolni tiszteltes uram!

Ott volt abban a gyűlésben, a hol elhatározták, hogy a takarékpénztárnál felmondják mindazoknak a hitel, a kik nem szavaztak Ugronra, miért nem tiltakozott ezen égrekiáltó eljárás ellen? Hiszen, ha szívében bordonná az igazságot és a takarékpénztár érdekét: akkor föl kellett volna emelni a szavát és nem engedni, hogy azt a tisztességes intézetet Ugron Gábor a szédelgés terére vigye boszúból.

Miért engedte meg, hogy a takarékpénztár „Ugron pénztár” legyen s a részvényesek pénzével votumokat szerző fenyegető intézetté váljék? Vagy talán több hitele lehet Gábor Lajos főkortestnek, a kinek semmi vagyona sincs, mint az alispánnak, vagy Snakeknek, a kinek 30 részvénye van? Látja edes Tiszteltes ur, ezt kellett volna tennie a helyett, hogy azt a nagy mihaszna cikket írta a Naplóban.

Hát azt miért engedte meg, hogy a takarékpénztár hivatalos pecsétjét rá tegyék arra a levélre, melyben Szabó Józsinét felszólítják névsor mellett, hogy a megkeresztezett egyéneknek ne adjon kölcsön pénzt, melylyel a felmondott váltókat kiválthassák? Hallott-e valaha ily czigányos eljárást ember? Ha van önökben ünörzet, nyilatkoztassák ki, hogy ez az intézkedés az önök tudta nélkül történt, s vonják kérdőre Ugront a hivatalnokok nevében irt levélért, melyet Szabó Józsinének irt és megpecsételt hivatalosan.

E sorok írójának is fel van mondva a hitel, s ebben is van egy czigányos eljárás, mert nekem soha sem volt egy krajczár tartozásom se, sem mint elfogadónak, sem mint girázónak.

Most csak ennyit, ha szükséges, többel is szolgálok. Veritas.

KÜLFÖLD.

A bécsi „Tagblatt” tegnapi száma kijelenti, hogy Weber báró visszahívata és Kraus altábornagy kinevezése a prágai helyhatóság főnöki állására, határozott és érthető válasza a kormány a német nyilatkozatokra. És továbbá, hogy e kinevezés által a kormány a csehországi német mozgalmaknak gátot akart vetni, mely a törvény szigorából meríthető. A csehek elérték a mit óhajtottak, Weber báró el van bocsátva és ő kiadatlá tük. A bécsi sajtó általános elismeri, élén a „Neue Fr. Presse”-vel a csehek e vívmányát.

Az új rendszer előjele legesattansabban nyilvánul egy levélből, melyet az Égerben megjelent lap szerkesztője tesz közzé, s mely hangsúlyozza, hogy a helytartóság egy rendelettel megtiltotta, a prágai ügy további említését, s elrendeli, hogy a kertületi hatóságok minden lapot, melyben a prágai zavargásokról a

őket. Az első nap tapasztalata meggyőzte őket az elkésés veszélye felől; azért nem vesztették ezuttal időt, helyet keresni a fedélzetet, mert a hajó most is oly túltöltött volt utasokkal, mint az előtti napon; de alig tündek el szemök előtt West-Point partjai, midőn Gertrud örökös zemei Emilia arczán a bádgyadtóság, s kimerültség jól ismert jeleit fedezték fel. Minden habozás nélkül készenk érezve magát, feláldozni a benső gyönyört, melyet a gyönyörű táj szemlélete okozott neki, azonnal ajánlotta, hogy menjenek le a hajó szobába, hol miss Graham a legnagyobb nyugalomban kényelmesen kipihenhesse magát.

Emilia azonban mit sem akart hallani ez indítványról; eszébe sem jut úgy mond, Gertrudt azon ritka gyönyörtől megfosztani, melyet élvez bizonyly a szép vidéket szemlélve.

— Réam nézve minden szép kilátás elveszti becsét, szolt Gertrud, ilyenkor csak a kegyed kimerült arczát látom. Menjünk le kérem, s fektüdjék le egy kisit, ha csak az én kedvemért teszi. Csaknem semmit sem aludt az éjjel.

— Lemenésről beszélnek kegyedék, miss Emilia? szolt bele a halkan folytatótt szóvitába Jeremyné. Én részemről nagyon hálás lennék ezért; ott sokkal kényelmesebben lehetünk, s a hajó szobá ablakából is ép oly jól megláthatjuk, a mi nézni való, nemde?

— Valóban szivesebben megy le ke-

legkisebb említés tétetik, hivatalból azonnal tilták be.

Több oldalról megerősítették a hír, hogy Ferenc József császár-herceg ő felsége, Vilmos német császár Gasteinban meglátogatja, egyidejűleg megerősítették azon hír is, hogy Bismarck herceg és Haymerle báró Salzburgban találkoznak.

Bismarck herceg és publicistikai közvegi tartózkodás nélkül folytatják a választási agitációt. A cancellárnak egy levele a Nürnbergi konservatív párthoz, világosan kimondja, miszerint a cancellár az ideai választásoknál is biztosan számít Nürnbergben a támogatásra, hogy gazdasági politikájának szilárdságát és tartósságát biztosítsa. A „Provincial Corr.” a maga részéről kijelenti, hogy a haladó pártnak komoly egyházi állásáról szó sem lehet, és mindazok, kik e párt körébe óhajtanak lépni, ne titkolják el magok előtt, hogy ez által csak egy olyan pártot erősítenek, mely végre is a keresztényi érületet Németországban állaposa.

A külügyi hivatal államtitkári állását a legközelebbi időben gróf Hatzfeld veszi át.

A francia cs. kamarában, Madier de Montjau radicalis képviselő, mint eddig minden évben, a keddi ülésen is indítványozta, hogy a vaticani követséget feloszlassák. Ezen indítványt a mint Párisból jelentik, a kamara 282 szóval 171 ellen elvetette.

Barthelemy St. Hilaire ez ügyben fontos nyilatkozatot tett. „A pápai udvarnál levő francia követség” — ugymond — „néklitőlzhetlen. Franciaország catholicus állam és abszolte semmi szándéka sincs, vallását megváltoztatni. És habár tisztán egyházi is, de mindazonáltal a pápa hatalma oly nagy mérvű, melyen okvetlen számot kell vetni és melylyel szemben semmi hadsereg sem ér fel, és Franciaországnak minden esetben tudni kell, hogy a pápai udvarnál minő tanácskozások folynak. Különben is egyházi ügyekben a római udvarral elég ügye van az országnak — nevezetesen a püspökök kinevezése, s a pápa választásáról van szó, nem lehet közönyös, ha vajjon a conclavében ülnék-e francia bibornokok vagy sem. A vallás Franciaországban nem hanyatlott el, és még azt is állíthatjuk, hogy a 19-ik század vallásosabb, mint a 18-ik. S ha Franciaország a pápai hatalommal szakadást kezd, ez csak a többi keresztény államok befolyását erősítené meg — Franciaország rovására, úgy a pápai udvarnál, mint keleten.

Elfogadják, hogy talán a concordatuson némi változtatások lennének teendők — de végszetes hibának tartanak annak teljes felosztását. A clerus, mely ezáltal teljes szabadságot nyerne, belépne a pártok küzdelmeibe és a fenálló institúciók ellen heves harcot indítva, s az ország kénytelen lenne, miként 1800-ban, hogy az egyházzal alkudozásba lépjen. Azért igen helyesen

gyed, minthogy itt ülünk? kérdezte Emília.

— Mindenesetre, felelt Jeremyné, oly nyomatékka, mi semmi kétséget nem hagyott fenn szavai őszintesége felől.

— Ha megígéred Gertrud, hogy itt maradsz szolt Emilia azon esetben lemegek Jeremynével.

Gertrud beleegyezett, csak azt köztötte ki, hogy lekiráeri őket, s Emilia számára egy tures függő ágyat keres, hogy elhelyezve lássa őt, készen a pihenésre.

Mivel Jeremy orvos épen eltávozott volt, hogy az ebéd felől tudakozódjék, a hölgyek szándékukat azonnal végre is hajtották. Emilia valóban igen győnge volt arra, hogy a nagy lármát és zürzavart kiállhassa a fedélzetet, s miután a csendes, s csaknem egészen elhagyatott kabinet-ban lefeküdt, Gertrud melléje állt, gondosan lesimította haját, s figyelemmel szemlélte halvány arczát, még azzal nem lett vádolva, hogy a kiegyezés ellen vétéséket követ el, s végre az orvos őt szívil élénk neje által kikergettetett a szobából, azon kijelentéssel, hogy teljesen képes arra, Emiliára felügyelni.

— Járjon abban Trudka, hogy viszatérjen a fedélzetre, mielőtt helyét valaki elfoglalná, s ne engedje hozzánk az orvost; azzal kinezva, hogy menjünk fel mi is ismét, s mi pedig épen nem gondolunk arra. E szavaknál Jeremyné kioldotta kalapköti, kényelmesen feltette lábait egy szemben álló székre, s csókot

Hirdetési díjak.

Egy négyszög oszontiméternyi tér árá 2 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket főlvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Städt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus) der Wallseile 38.) Haasensteint et Vogler (Wallfisch-gasse 10) Rad. Mooss Publicistische Bureau. Budapest: Haasensteint et Vogler hirdetés köv. irodája, Goldberger A. hirdetések vételi irodája Budapest Szervitátor 3. sz.

Typlótírói cölhök

garmond sora után 25 krajczár fizetendő.

mondta e ház elnöke már 1876-ban, hogy a vaticani követség felosztatása egy szégyenletes és káros politikára adná meg a jelt.

A Garfield elnök elleni merénylet

A Times közli azon orvos jelentését, ki a megsebesült elnöknek az első segélyt nyújtá. „Midőn az elnökhez érkeztem, épen öt perc mult el a megsebesülés után. Félíg önkivületben találtam, erősen hányt. Elrendeltem, hogy feje alól a támaszt vegyék ki, és égett bort adtam be neki, hogy valamennyire magához jöjjön. Azonnal óntudatra ébredt, s én megkérdeztem, hogy hol érez fájdalmakat.” „A jobb lábamban és a jobb szárcsontban” válaszolt az elnök. „Ujjammal a sebbe nyúltam, mi csekély vérzést okozott. E közben még két orvos érkezett; az elnöknek ismét égett bort adtunk be s azután lakásába szállítottuk; ott megkísértettük a seb kutasolását, de a fájdalom igen nagy volt, s ezért morfiumot kellett befeleskendeznünk.”

Az elnököt kedélye nem hagyta el. Gyakran megkérdi környezetétől, hogy Guiteant mi biztatta a merénylet elkövetésére, s azután magához teszi: „Talan azt hitte, dicsőséges dolog volna a kalózfőnököt láb alól eltenni. Nejéhez ez volt az első szava: Isten hozott nácakém, remélem, hogy az ijedség nem fog leverni!” s mikor ágya mellett fiait zokogtak, az egyikhez így szólott: Ne epeszd magad Jemmy, a felső emeletben minden rendben, csak alant vannak egyes sürülések. Doktor Parvis, az elnök azon komoly kérdésére, hogy felgyógyulásáról minő véleményben van, ezt válaszolta: „Azt hiszem, hogy a felgyógyulás eshetősége olyan, mint 1 a 100hoz. Nos jó, akkor hát ehhez az egy százaléknál eshetőséghez fogjuk magunkat tartani.

Az elnök bejegyzésének folyamáról a következő távlati tudósítások érkeztek:

Jul. 6-án 8 óra 28 p. reggel. Az elnök állapotát mindinkább javul, az orvosok abban a véleményben vannak, hogy ha a mostani helyzet 24 óráig állandó marad hasáhtályab nem áll be, akkor a felgyógyulásban biztosan lehet remélni.

Minthogy még mindig összeküszövényről beszélnek, Blaine hivatalos dementi bocsátott közzé, annak megczafolására, hogy Guitean összeküszövények eszköze lett volna. Arthur alelnöknel a hivatalvadások egész csoportja jelentkezett már, hanem egyik sem fogadtatott.

Julius 6-án d. u. 3 óra. Az elnök az éjt igen jól töltötte, ma délelőtt is nyugodtan aludt. Conkling szenátor tegnap este nyilvánosan kijelentette, hogy a merényletet a nemzet elleni merényletnek tartja; a gyilkos lövése az egész nemzet ellen irányult; a szó nem elég erős a gaztett elátkozására. Azonban mitől sem kell tartani, Arthur mindenekfelett hazafi s kimondhatatlanul hibás dolog a mostani órában Arthur iránt bizalmatlanságot kelteni.

hánnya kezével Gertrud felé, felszólitotta őt, hogy jó lesz már mielőbb távoznia.

Gertrud nevetve futott tova, s arca még mindig mosolygott, midőn a lépcsőn felhaladott. A mint könnyed gyors lépéseivel felért a lépcső tetéjére, egy magas alak félreállt utjából, hogy elbocsássa maga előtt. Mr. Phillips volt. Meghajotta magát, s Gertrud viszonzva az üdvözlöt, elhagyott helyére sietett, s csodálkozott magában, hogy az idegen ismét velök egy hajón van. Pedig nem lehetett ott, mielőtt Emiliával lementek, mert különben meglátta volna. Ezer közül is kiismerte volna őt. Csak Newburgban kellett, hogy beszálljon itt megállt volt a hajó, mialatt ő Emiliával alant volt a szobában. Mialatt a gondolatokkal foglalkozott ismét elfoglalta a fedélzet háttérében álló székét, s csaknem az egész társaságnak hátat fordítva, elmerülve nézte a folyót. Mintegy öt perczig ült így némán, s gondolatai részint a szép tájképpel, részint az idegen érdekes arczával voltak elfoglalva, midőn egy árny vonult el előtte, s a mint felnézett azt vélte, hogy Jeremy orvost fogja megpillantani, kissé zavarba jött, midőn ismét azon sötét szemekkel találkozott tekintete, melyek komoly, delejes fénye képes volt őt kihazni higgadtságából, s zavarba ejteni. Kissé kimértten fordult el tőle, midőn az idegen megszólalt.

(Folyt. köv.)

